

یادداشت

نگاهی به قانون گردشگری در ایران

مهرداد تاوتلی، مدرس حقوق گردشگری | در نظام حقوقی ایران دو دسته قوانین وجود دارد: بخشی از قوانین درون مرزی هستند و بعضی هم برون مرزی. قوانین درون مرزی، طبق ماده ۵ قانون مدنی و ماده ۳ قانون مجازات اسلامی، بر تمامی سکنه ایران حاکمیت دارد، یعنی هر بیگانه‌ای که به خاک ما وارد می شود باید رفتاری مطابق با نظم عمومی ایران داشته باشد و قوانین ما یکی از منابع مهم نظم عمومی ما است. این اصلی جهانی و پذیرفته شده است که هر خارجی به قوانین و مقررات کشور میزبان احترام گذارد. اما سوال این است که اصلا، منظور قانونی، به چه کسی «جهانگرد» می گویند و این فرد چه حقوق و تکالیفی دارد؟

جهانگرد در قوانین چگونه تعریف می شود؟

سازمان جهانی گردشگری با توجه به تمامی تعاریف گردشگری که تا قبل از سال ۱۹۹۴ ارایه شده بودند، در نهایت یک تعریف نهایی منتشر کرد که چنین است: «مجموعه فعالیت‌های فرد یا افرادی که به مکانی غیر از مکان عادی زندگی خود مسافرت و حداقل یک شب و حداکثر یکسال در آن جا اقامت می کنند و هدف از مسافرت آنان نیز گذراندن اوقات فراغت است. البته اهدافی نظیر اشتغال و کسب درآمد شامل آن نمی شود.» بر این اساس، کسانی که شامل این تعریف می شوند مصداق «گردشگر» هستند.

تکالیف حقوقی جهانگردان چیست؟

از منظر قانون «جهانگردان» یکی از مصداق اتباع بیگانه دانسته شده اند و در تمامی سیستم‌های حقوقی برای آنان قوانین رفتاری در نظر گرفته شده است. از جمله احترام به اصول مسلم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، رعایت قوانین و مقررات جزایسی، رعایت مقررات راهمانی و رانندگی، عدم درج نام در امور سیاسی، عدم سونیت نسبت به اثر ملی و میراث فرهنگی، احترام به آداب و رسوم ملی و فرهنگی و دینی وداشتن رابطه حسنه با اتباع ایرانی در طول اقامت در ایران.

آیا قوانین درباره حقوق مسافران هم داردیم؟

قوانین کلی در تعریف ارایه خدمات برحسب درجه در هتل‌ها و سازمان هواپیمایی ایران موجود است. اما تاکنون اسناد و مدارک مشخصی دال بر حقوق مسافران که به صورت مشهود به آن عمل شود و در زمان بروز مشکل به آن قانون مشخص رجوع شود در آن به حقوق مسافر اشاره شده باشد، چندان مشهود و محسوس نیست. مسافران طی سفر خود با مشکلاتی چون نبود امکانات و امکانات رفاهی و بهداشتی و تأخیر در وسایل حمل و نقل سفر روبه‌رو هستند، اما نهاد یا سازمانی که مسئولیت حفظ حقوق مسافر را بر عهده داشته باشد، به صورت رسمی هنوز موجود نیست. در کشورهای در حال توسعه که تقریباً تمامی منابع مالی خود را از راه گردشگری تأمین می کنند، قوانین دوطرفه برای گردشگر و مقصد گردشگری در نظر گرفته شده است.

در مبحث حقوق گردشگری چه مواردی باید مدنظر قرار گیرد؟

کدهای جهانی اخلاق گردشگری از سوی سازمان ملل متحد با هدف بهبود صنعت گردشگری و ایجاد تفاهات بین المللی از یک سو و دستیابی به توسعه پایدار و حفظ میراث گردشگری از سوی دیگر تدوین شد. این کدها بیش از هر چیز بر حقوق گردشگری به عنوان بستر توسعه صنعت گردشگری تأکید دارد. ارتباط این کدها با موضوع مورد بحث، در تأییدی است که بر حقوق گردشگر واردند. لذا بررسی تطبیقی این کدها با قوانین کشور و تعیین ظرفیت قانونی کشور برای تدوین چنین کدهایی ضروری است. براساس ماده ۲۰ گردشگری وسیله‌ای برای تکامل فردی و گروهی و نفی هرگونه تبعیض و نابرابری و مواردی از این قبیل است. امنیت آزادی هم اصولی هستند که با تان کنار شرایط جذب کشورها، نقش اصلی را در این حیطه دارند و موجب صلح بین کشورها را فراهم می آورند.

قانون توسعه صنعت ایرانگردی و گردشگری مصوب مهرماه سال ۱۳۷۰ و آیین نامه اجرایی آن امتیازاتی را برای گردشگران در نظر گرفته است، از جمله: امتیازات شخصی یا مستقیم و امتیازات غیر مستقیم و مرتبط با ایجاد بسترهای مناسب گردشگری. امتیازات در نظر گرفته شده برای شخص گردشگر بدین شرح است: ورود و خروج لوایم شخصی متعارف با اعمال معافیتهای گمرکی، خروج صنایع دستی یا محصولات مجاز کشور با مراعات آیین نامه مربوط، خروج کتاب و مطبوعات با حفظ جنبه تجاری آن و استفاده از تسهیلات ویژه گمرکی.

یک گردشگر مجاز است چه وسایلی را همراه خود از کشور خارج کند؟

مطابق آیین نامه مربوط، هر گردشگر می تواند این وسایل را هنگام خروج از کشور با خود ببرد: جواهر شخصی، دوربین عکاسی یک عدد، دوربین ویدیو یا فیلمبرداری غیر حرفه‌ای یک عدد، دوربین چشمی یک عدد، وسیله موسیقی قابل حمل یک دستگاه و خوابار مپهور به مهر یا پلمپ شرکت‌سهامی شیلات ایران ۳ کیلوگرم.

متولیان صنعت گردشگری در ایران چه

سازمان‌ها نهادها و وزارتخانه‌هایی هستند؟

وزارتخانه‌ها و سازمان‌هایی که عمدتاً در ایجاد بسترهای مناسب گردشگری و برای تأمین حق و حقوق و مزایای گردشگر مداخله مستقیم و همسکاری و تکالیف قانونی دارند، عبارتند از: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و ادارات تابعه آن و موسسات گردشگری داخلی و خارجی، هتل‌ها و مهمانسراها، وزارت امور اقتصادی و دارایی،

تمام مشاغل می توانند جرم‌زا باشند، یعنی هر فردی در شغلی که دارد، می تواند مرتکب جرم باشد و باید برای جرمی که مرتکب می‌شود مجازاتی هم خارجاً تا حد زیادی با قوانین و مقرراتی که از حقوق آنها حمایت کند، مرتبط است. ضرورت اصلی طرح چنین موضوعی نیاز مبرم به احیای گردشگری، آن هم نه فقط برای اهداف اقتصادی بلکه برای بازیابی عظمت ایران در عرصه بین‌المللی دارد. حال با کمی تامل در این زمینه می توان دریافت که ورود گردشگر به هر کشور، در کنار لزوم وجود جاذبه‌های گردشگری، نیازمند پیش‌شرط‌هایی است که یکی از آنها در نظر گرفتن حقوق گردشگران است.

چالش‌های حقوقی در حوزه جهانگردی چیست؟

چالش‌های حقوقی که ناگزیر از قبول آنها هستیم، ریشه در عملکرد ضعیف دولت‌های مختلف در توسعه گردشگری دارد و نیز فقدان زمینه ذهنی مثبت از جهانگردان و بی اعتمادی به آنها، بی‌ثباتی ثباتی داخلی، بی‌توجهی به فناوری‌های روزآمد اطلاعاتی و نظام حسابرسی ماهوارهای گردشگری (TSA) است. تعدد مراکز و ارگان‌های تصمیم‌گیری در سیاست‌گذاری‌ها و نظارت و کنترل گردشگری، اقتصاد سیاسی جهان‌شومی، نام‌گذاری‌های سیستم فرهنگی و اقتصادی، فقدان قواعد و حقوق گردشگران و نداشتن برنامه‌ریزی گردشگری در سطوح منطقه‌ای و ناحیه‌ای از دیگر مشکلات ماست که در صورت وجود برنامه‌ریزی هم به شکل طرح‌های جامع گردشگری است که کپی طرح‌های ناموفق قبلی است.

گردشگری یک صنعت زنجیرهای است، بنابراین اهمیت تمامی دستگاه‌های دولتی و خصوصی را می‌طلبد. در بعد خارجی، تبلیغاتی منفی علیه ایران وجود دارد، اما در مقابل، تبلیغاتی مثبت که با تان مضامین بنیادین پاسخگوئی تبلیغات منفی باشند و آن را خنثی کند، وجود ندارد.

تطابق و تعارض قوانین ما با اعلامیه‌های حقوق بشر

مقررات حقوق بشر اصول مشترکی دارند که جهانیان آنها را پذیرفته‌اند. اما هر کشوری نیز قوانینی برای خود دارد که در تطابق با قواعد و مقررات اعلامیه‌های حقوق بشر هستند. پس صرف این که قوانین کشوری با آن مقررات در تضاد داشته باشد و سیاستی مخالف را اتخاذ کرده باشد، دلیلی بر مغایر بودن تمامی سیاست‌های آن دولت و مردم با اهداف شایسته و منطقی جهانی نخواهد بود. علت اساسی این تفاوت‌ها را می‌توان در اختلاف‌های فرهنگی و آداب و رسوم مردم جهان در وهله نخست دانست. دلیل دوم منافع متعارض ملت‌هاست. مناقع اقتصادی و سیاسی هر کشوری هم در ایجاد این اختلاف‌ها نقش مهمی دارد. ولی اگر کشوری به اقداماتی دست زند که موجب اعتراض بسیاری از مردم و حکومت‌های جهان شود، این واکنش نشان‌دهنده غیر منطقی بودن رفتار آن دولت یا مردم است.

از سبویی، منافع یک ملت در این است که با بیشتر دولت‌های قدرتمند و البته متشروع رابطه‌ای حسنه داشته باشد تا امنیت و سود بیشتری را به دست آورد. آنچه در اعلامیه‌های حقوق بشر مهم دانسته شده است، می‌توان این گونه برشمر: عدم تبعیض، احترام به شخصیت انسان، احترام به عقاید

و افکار دیگران، آزادی بیان و عقیده و قلم، بی‌تأثیر بودن جنسیت، نژاد، زبان، دین و تابعیت اشخاص. در هر کشوری هنگام وضع قانون اساسی و قوانین عادی، حتی در حقوق «کامن‌لا» مبتنی بر عرف، این موارد مهم مورد توجه قرار گرفته است. در قانون اساسی ایران هم این موضوعات مورد تأکید قرار گرفته است. این موارد بسیار کلی هستند و مصداق

مختلفی دارند. بر همین اساس، در این زمینه‌های اعتباری، چون عرف‌های گوناگون حاکم‌اند، اختلاف‌های بسیاری به وجود آمده است. یکی از اختلاف‌ها در دین و مذهب است. در قانون اساسی ما اسلام به عنوان دین و تشیع به عنوان مذهب برتر دانسته شده است. البته پیروان ادیان رسمی دیگر، در چارچوب قانون، در انجام مراسم عبادی خود آزاد هستند

این اطلاعات را نیز شامل شود. نکته دیگری که راجع به رفتار فیزیکی جرم مذکور باید مورد توجه قرار گیرد این است که قانون‌گذار حتی فراهم کردن موجبات افشای راز نیز در این بند، جرم‌انگاری کرده است.

شرایط تحقق جرم

برای تحقق این جرم دو شرط لازم است. نخستین شرط این است که این اطلاعات مورد استفاده باید به‌طور امانی در اختیار مرتکب قرار گرفته باشد و به تصریح بند مذکور، حسب وظیفه و اختیار وی قرار گیرد. شرط بعدی برای تحقق این جرم این است که مرتکب، این اطلاعات را قبل از انتشار عمومی مورد استفاده قرار دهد یا موجبات افشا و انتشار آن را فراهم آورد.

جرم سوءاستفاده و افشای اطلاعات نهانی نیز از جمله جرایم مقید است که نیاز به نتیجه خاصی دارد. این نتیجه عبارت است از کسب منفعت برای خود یا اشخاصی که مرتکب به هر عنوان از طرف آنها نمایندگی یا قصد افشای اطلاعات نهانی، این ترتیب، در صورتی که فرد اِسن اعمال را انجام داده، ولی به هر دلیلی یکی از نتایج پیش‌گفته محقق نشده باشد، جرم مورد بحث صورت نگرفته است. جرم سوءاستفاده و افشای اطلاعات نهانی، یک جرم با سونیت خاص به حساب می‌آید. در واقع انجام رفتار فیزیکی مبنی بر مورد استفاده قرار دادن این جرم را باید با جرم افشای اطلاعات نهانی، مقصد کسب منفعت برای خود و دیگری یا قصد افشای اطلاعات نهانی در مورد جرم ضروری است.

معامله اوراق بهادار یا استفاده از اطلاعات نهانی

یکی از جرایمی که در قانون پیش‌بینی شده معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی است. در صورتی که مرتکب به هر عنوان از طرف آنها نمایندگی یا قصد افشای اطلاعات نهانی، این ترتیب، در صورتی که فرد اِسن اعمال را انجام داده، ولی به هر دلیلی یکی از نتایج پیش‌گفته محقق نشده باشد، جرم مورد بحث صورت نگرفته است. جرم سوءاستفاده و افشای اطلاعات نهانی، یک جرم با سونیت خاص به حساب می‌آید. در واقع انجام رفتار فیزیکی مبنی بر مورد استفاده قرار دادن این جرم را باید با جرم افشای اطلاعات نهانی، مقصد کسب منفعت برای خود و دیگری یا قصد افشای اطلاعات نهانی در مورد جرم ضروری است.

معامله اوراق بهادار یا استفاده از اطلاعات نهانی، یک جرم با سونیت خاص به حساب می‌آید. در واقع انجام رفتار فیزیکی مبنی بر مورد استفاده قرار دادن این جرم را باید با جرم افشای اطلاعات نهانی، مقصد کسب منفعت برای خود و دیگری یا قصد افشای اطلاعات نهانی در مورد جرم ضروری است.

بازاری سالم باشد و رقابت صحیح در آن جریان داشته باشد، در رشد و رونق اقتصادی تأثیری چشمگیر دارد. این سلامت کمک خواهد کرد که افراد برای ورود به این بازار ترغیب شوند، شرکت‌های بورسی پیشرفت کنند و میزان سرمایه بالا برود. بر همین منوال کسانی که بخواهند این نظم را نادیده بگیرند، باید حتماً ضمانت‌اجرای مسئولیت‌گیری و مدنی برای‌شان پیش‌بینی شود. فصل جرایم مجازات‌ها برای این اشخاص سوءاستفاده‌کننده و برهم‌زننده نظم اقتصادی بخش‌هایی را پیش‌بینی کرده است. در این قانون در ماده ۴۶ پیش‌بینی کرده که این اشخاص به مجازات حبس سه ماه تا یکسال یا جزای نقدی معادل دو تا پنج برابر سود به دست آمده یا زیان متحمل نشده یا هر دو مجازات محکوم خواهند شد.

یکی از صورت‌های این اختلال بحث مربوط به اطلاعات است. در یکی از بندهای قید شده که هر شخصی اطلاعات نهانی مربوط به اوراق بهادار موضوع این قانون را که حسب وظیفه در اختیار

«شهرود» به بررسی قانون و مسائل حقوقی در بازار اوراق بهادار می پردازد

بورس جرایم در بورس

امانی نبودن اطلاعات معامله

در کشور ما، شرط امانی بودن به صراحت نیامده و مبهم است و در نتیجه، در این زمینه اختلاف نظر وجود دارد. به نظر می‌رسد، با توجه به محتوا و ظاهر تبصره یک ماده ۴۶، شرط است که مرتکب از کسانی بوده که با اطلاعات دسترسی داشته باشد.

طبق نظر دیگر، در صورتی که امانی بودن اطلاعات مقصود قانون‌گذار بوده مانند بند یک همین ماده، آن را تصریح می‌کرد، حال آن‌که چنین نکرده است، به این ترتیب باید گفت مراد قانون‌گذار، نبود چنین شرطی است. این نظر با مفاد این ماده سازگارتر است. نکته دیگری این است که اگر چه در بند ۲ برخلاف بند یک بیان نشده است که اطلاعات نهانی باید قبل از انتشار عمومی، برای انعقاد معامله مورد استفاده قرار گیرد، اما بدیهی است که چنین شرطی برای تحقق جرم موضوع بند ۲ نیز لازم و ضروری است. علاوه بر آن باید مبنای انجام معامله،

استفاده از اطلاعات نهانی باشد. همچنین این جرم با وجود تصریح قانون‌گذار، مانند جرم قبل مقید است و زمانی تحقق می‌یابد که عملاً نفعی به مرتکب یا به کسانی که از طرف آنها نمایندگی دارد، رسیده باشد. با ضرری به دیگران وارد شده باشد. ضمن آن که این جرم با وجود تصریح قانون‌گذار نیز به سونیت خاص مبنی بر «قصد کسب منفعت یا اضرار به غیر» دارد.

جرم دستکاری در بازار بورس

یکی از جرایم دیگری که در قانون ۱۳۸۴ پیش‌بینی شده، به جرم دستکاری در بازار بورس معروف است. این جرم در بند ۳ ماده ۴۶ به این شکل آمده: «هر شخصی که اقداماتی وی نوعاً منجر به ایجاد ظاهری گمراه‌کننده از روند معاملات اوراق بهادار یا ایجاد قیمت‌های کاذب یا اغوی اشخاص به انجام معاملات اوراق بهادار شود.»

با توجه به متن این بند می‌توان گفت دستکاری عبارت است از «هر رفتار و اقدامی که نوعاً ظاهری گمراه‌کننده یا قیمت‌های کاذب ایجاد کند یا این که منجر به اغوی افراد به انجام معامله اوراق بهادار شود.»

دستکاری می‌تواند به دو شکل انجام شود: نخست، دستکاری عملیاتی است که منظور از آن، هر نوع عملیات صوری و غیر واقعی است که ارزش مال یا اوراق بهادار را به صورت غیر واقعی افزایش می‌دهد یا هر رفتار و اقدامی که نسبت به انجام معامله آن ترغیب می‌کند. این نوع دستکاری اعمالی می‌تواند چون انجام معاملات صوری، انجام معاملات بی‌دربی و متوالی، دادوستد بدون تغییر در اصل مالکیت یا شعاع خرید و فروش هم‌زمان به چند نفر برای بازار گرمی باشد. دوم، دستکاری اطلاعاتی به هر گونه اقدام و تلاش برای این‌که اطلاعات مربوط به بازار

سوءاستفاده از اطلاعات نهانی در بورس جرم است

او قرار گرفته به نحوی از انحاء به ضرر دیگران یا به نفع خود یا اشخاصی که به هر نحو از آنها نمایندگی داشته باشد، قبل از انتشار مورد استفاده قرار دهد یا موجب افشای و انتشار آنها در غیر موارد مقرر شود. اطلاعات نهانی بحثی بسیار مهم در بورس و اوراق بهادار است، چون موجب ایجاد رانت‌های عظیم می‌شود و تعادل بازار را به هم‌بزند. ساده‌ترین مثال آن این است که اطلاعات مربوط به سهامی که قرار است رشد کند برای افراد درز پیدا کند و آنها اقدام یک خرید زیاد آن سهام کنند یا کسب اطلاع از ضرر یک شرکت قبل از انتشار قانونی اطلاعات و فروش یک‌بار، سهام آن بخشی از این اختلال است.

درباره دستکاری در معاملات بورس و اوراق بهادار و گمراه کردن افسراد مختلف، این گونه در قانون قید شده است که افرادی که اطلاعات خلاف واقع یا مستند جمعی را به سازمان بورس یا ارابه یا تصدیق کنند یا اطلاعات و اسناد و مدارک جعلی را در تهیه گزارشات موضوع قانون استفاده کنند، حسب ماده ۴۷ جرم تلقی شده است. این روند از مسئولاتی که در شرکت‌ها هستند، شروع می‌شود

